

תפקודם הרגשי, החברתי והלימודי של תלמידי כיתה א': מקרה פרטי של ילדים בדואים בנגב שלא התחנכו לפניכן במערכת הגנים.

מוגש על ידי: עאסלה פאטמה

בהנחית: ד"ר נורית קפלן תורן

מטרת המחקר

לבדוק את המוכנות לכיתה א בקרב תלמידים שלא התחנכו בגן במגזר הבדואי בנגב בדרום, בכפרים הלא מוכרים.

מבוא

כיום 42% מילדים במגזר הבדואי בדרום הארץ אינם מתחנכים בגן (אבו עגא, 2016). נתון זה מדאיג ומעורר הרבה סימני שאלה בנוגע למוכנות הילדים לכיתה א.

בגן מתקיימים תהליכים שתורמים להתפתחות הילד ומכינים אותו לאתגרים ודרישות איתם יצטרך להתמודד בבית הספר. לדוגמא, אינטראקציה חברתית, הכרות עם נורמות חברתיות, אימוני אוריינות, שיח עמיתים, סדר יום, משחק ועוד (ארם ושפירא, 2016).

מחקרם של גייני ועמיתיו (2014) מלמד כי ככל שילדים תופסים את הסתגלותם לבית הספר באופן חיובי יותר, כך הם משקיעים יותר בתחום הלימודי - והישגיהם הלימודיים גבוהים יותר. מכיוון שילדים שלא התחנכו בגן, לא חוו את ההכנה הפורמלית לבית הספר חשוב לבחון את מידת מוכנותם לכיתה א.

שאלת המחקר - האם יש הבדלים במידת המוכנות לכיתה א מבחינה רגשית, חברתית וקוגניטיבית בין ילדים שלא התחנכו בגן לבין עמיתיהם לכיתה שכן התחנכו בגן?

שיטה

זהו מחקר כמותי השוואתי, 12 מחנכות כיתות א במגזר הבדואי בנגב בדרום, בכפרים הלא מוכרים ענו על שאלון להערכת הסתגלות לבית הספר עבור כל ילדי הכיתה שהן מחנכות.

סה"כ דיווחו המחנכות על 339 תלמידי כיתה א' מתוכם 266 התחנכו בגן ו-73 לא התחנכו בגן. (בנים=52) (בנות=21) השאלון להערכת ההסתגלות (גרנות, 1995) מורכב מ 18 היגדים המשקפים את הערכתן של המורות לגבי היכולות של כל תלמיד בנפרד מבחינה קוגניטיבית, רגשית וחברתית.

דוגמאות להיגדים בשאלון:

רגשי - לילד/ה יש מצב רוח טוב

קוגניטיבי - הילד/ה מתעניין/נת בלימודים

חברתי - הילד/ה מגלה תכונות של מנהיגות

ממצאים

במבחן t לבדיקת ההבדלים בין תלמידים שהתחנכו בגן לתלמידים שלא התחנכו בגן נמצאו הבדלים מובהקים בשלושת ההיבטים שנבדקו: הרגשי, החברתי והקוגניטיבי.

בכולם, תלמידים שהתחנכו בגן היו גבוהים מתלמידים שלא התחנכו בגן. משתמע מכך, שהתפקוד הרגשי, החברתי והקוגניטיבי של ילדים שהתחנכו בגן היה טוב יותר מזה של ילדים שלא התחנכו בגן.

תרשים 1. ממוצעים, סטיות תקן (בסוגריים) וערכי F של תפקוד רגשי, קוגניטיבי, וחברתי של תלמידי כיתה א בבית הספר על פי דיווח המורים עבור תלמידי כיתה א' שהתחנכו או לא התחנכו בגן בנים ובנות

תפקוד בבית הספר	התחנכו בגן		לא התחנכו בגן				כל המדגם			ערכי F
	בנות	בנים	בנות	בנים	בנות	בנים	מגדר	התחנכו או לא התחנכו בגן	אינטראקציה	
רגשי	n=115	n=151	n=52	n=21	n=172	n=266	n=73	0.090	146.006**	0.381
קוגניטיבי	3.91 (0.69)	3.88 (0.76)	2.63 (0.62)	2.72 (0.69)	3.53 (0.89)	3.73 (0.84)	3.89 (0.73)	0.292	200.280**	0.689
חברתי	3.77 (0.93)	3.73 (0.97)	1.83 (0.64)	2.00 (0.97)	3.20 (1.23)	3.51 (1.12)	3.75 (0.94)	0.279	125.891**	0.006

**p<.01

ניתוח שונות רב משתני (Manova) הראה כי כאשר לוקחים בחשבון בו-זמנית את מגדר הילד ואת החינוך שלו בגן, נמצא כי ההבדלים בתפקוד הרגשי, הקוגניטיבי והחברתי נובעים מחינוך בגן ולא מהמגדר. כך שהילדים שהתחנכו בגן הם בעלי תפקוד גבוה יותר בהשוואה לילדים שלא התחנכו בגן.

דיון

ממצאי המחקר מאששים את השערות המחקר לפיהן תלמידים שהתחנכו בגן יתפקדו טוב יותר עם המעבר לכיתה א. לאור זאת הדיון יעסוק בחשיבות:

א. הגן כבסיס חיוני להכנה לכיתה.

ב. החינוך בגיל הרך במגזר הבדואי בנגב, בישובים הלא מוכרים בפזורות.

ביבליוגרפיה

אבו-עגא, א' (2016). מבט השוואתי על נשירה גלויה בקרב מתבגרים במצבי סיכון בחינוך הערבי הבדואי בנגב. גאמעה, 147-170.

ארם, ד', ושפירא, ר' (2016). כישורים רגשיים וחברתיים של ילדי גן והקשרים בין שני סוגי הכישורים הללו. *מכללת לוינסקי לחינוך*, 4, 24-42.

Duncan et al. (2007). School readiness and later achievement. *Developmental Psychology*, 43 (6), 1428-1446.

Darling-Churchill, K.E. & Lippman, L. (2016). Early childhood social and emotional development: Advancing the field of measurement. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 45 (2016) 1-7.